

Przegląd polskich nowości wydawniczych

Anna Stanis
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Repozytorium cyfrowe instytutów naukowych. Pod red. Doroty Gazickiej-Wójtowicz, Katarzyny Lis, Joanny Siemiątkowskiej. Warszawa: 2014, ss.112. ISBN 978-83-88147-13-5

Tę dwujęzyczną (w językach polskim i angielskim) publikację wydano w związku z realizacją w latach 2010–2014 projektu RCIN – Repozytorium Cyfrowe Instytutów Naukowych, współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka. Opisano założenia, organizację i realizację projektu RCIN. W ramach projektu tworzy się cyfrowe wersje publikacji i materiałów naukowych pochodzących ze zbiorów 16 instytutów naukowych PAN (Muzeum i Instytut Zoologii, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyńskiego, Instytut Matematyczny, Instytut Chemii Organicznej, Instytut Chemii Fizycznej, Instytut Badań Literackich, Instytut Języka Polskiego, Instytut Archeologii i Etnologii, Instytut Sławiastyki, Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego, Instytut Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej im. Mirosława Mossakowskiego, Instytut Filozofii i Socjologii, Instytut Podstawowych Problemów Techniki, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla, Instytut Biologii Ssaków, Instytut Technologii Materiałów Elektronicznych). Zdigitalizowane zbiory w podziale na kolekcje znajdują się w Internecie pod adresem: <http://rcin.org.pl/dlibra/collectiondescription>.

Kolekcja umożliwia jednoczesne przeszukiwanie wszystkich zasobów repozytorium, na które składają się zarówno pozycje współczesne, jak i historyczne, pochodzące z 16 instytutów naukowych i ich bibliotek współtworzących RCIN. Repozytorium utworzono za pomocą oprogramowania dLibra, najczęściej wykorzystywanego w Polsce do budowy bibliotek cyfrowych.

Obecnie w RCIN umieszczono ponad 55 tys. publikacji. Odnotowano wysoki stopień wykorzystania zamieszczonych w RCIN obiektów, często przez zagranicznych użytkowników z USA, z Niemiec, z Chin, z Japonii, z Francji, z Wielkiej Brytanii, ze Szwecji. W omawianej publikacji opisano profil naukowy każdego z instytutów, scharakteryzowano zbiory poddane digitalizacji, zwrócono uwagę na szczególnie cenne obiekty. Wśród materiałów, które poszczególne instytuty prezentują na stronie repozytorium, znajdują się prace naukowe i popularnonaukowe, dokumentacje badań, fotografie, rękopisy, starodruki a także mapy.

Matysek Anna: *Normalizacja europejska w zakresie informatologii*. Katowice Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego 2014, ss.207. (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ; 3219 ; Seria: „Nauka o książce i bibliotece”). ISBN 978-83-8012-264-2

Monografię przygotowano w ramach projektu *Normalizacja europejska w zakresie informacji naukowej i technologii informacyjno-komunikacyjnych* sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki. Definicję informatologii przejęto, na potrzeby tej publikacji, z prac Marii i Kazimierza Leskich jako: „dziedzinę wiedzy obejmującą całokształt zagadnień teoretycznych i praktycznych

związanych z działalnością informacyjną, a w szczególności z gromadzeniem, dokumentowaniem, selekcją, wyszukiwaniem i przetwarzaniem informacji, jej zapisem oraz rozpowszechnieniem i udostępnieniem, odpowiednio do określonych celów i potrzeb użytkowników” (M. Leska, K. Leski: *Informacja naukowa jako dziedzina wiedzy. Zagadnienia Informacji Naukowej* 1972, 20 (1), 23). Pracami normalizacyjnymi w zakresie nauki o informacji w skali międzynarodowej zajmuje się przede wszystkim 46. Komitet Techniczny Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO). W Polsce pracami normalizacyjnymi w zakresie bibliografii, bibliotekarstwa i informacji naukowej zajmuje się 242. Komitet Techniczny PKN, w którego działalności uczestniczy również od 2011 r. autorka monografii.

Po przedstawieniu teoretycznych aspektów normalizacji, przedmiotem dalszych rozważań autorki jest działalność europejskich organizacji normalizacyjnych od początków jej kształtowania na świecie i w Europie po czasy współczesne. Przedstawiono znaczenie normalizacji europejskiej w zakresie informatologii w skali międzynarodowej na podstawie ilościowej analizy międzynarodowych i europejskich dokumentów normalizacyjnych opublikowanych w latach 1990–2013. Określono dominującą tematykę w europejskiej i międzynarodowej normalizacji oraz relacje między nimi i wpływ na krajową działalność normalizacyjną. Omówiono działalność normalizacyjną w informatologii w Polsce z uwzględnieniem działań do 1993 r., w latach 1994–2003 oraz prac normalizacyjnych w Polsce po wejściu do Unii Europejskiej (analiza dokumentów normalizacyjnych KT 242 w latach 2004–2013). W pracy wykorzystano metody badawcze: analizę i krytykę piśmiennictwa, metodę porównawczą i statystyczną stosowane we współczesnej bibliologii i informatologii. Książkę uzupełniono bogatym aparatem pomocniczym: wykazem stosowanych skrótów, indeksem nazwisk, spisami tabel, rysunków i wykresów oraz obszerną bibliografią załącznikową.

Babik Wiesław: *Ekologia informacji*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014, ss. 197. ISBN 978–83–233–3803–1

Autor książki od wielu lat prowadzi prace badawcze nad środowiskiem informacyjnym człowieka. Rezultaty tych prac i wnioski z przeprowadzonych badań są przedmiotem omawianej pozycji.

W pierwszej części zostało przedstawione otoczenie informacyjne człowieka, jako przedmiot badań ekologii informacji (zamiennie przez autora nazywanej infoekologią). Zaprezentowano m.in. definicję środowiska informacyjnego, czynniki wpływające na jego stan i interakcje w nim zachodzące, a także rodzaje środowisk informacyjnych i warunki ich zrównoważonego rozwoju.

Kontekstem do rozważań prowadzonych w części drugiej monografii jest rozdział poświęcony ekosystemowi informacyjnemu człowieka XXI wieku, w którym omówiono podstawowe pojęcia współczesnego środowiska informacyjnego, globalny charakter informacji, wpływ technologii informacyjnych na odbiór informacji oraz znaczenie Internetu w praktyce informacyjnej i zagrożenia dla środowiska informacyjnego. Z przedstawionych wątków jednoznacznie wynika potrzeba ekologii informacji, której omówienie jako domeny badawczej, jest przedmiotem drugiej części książki. Pojęcie ekologii informacji nie ma zbyt bogatej literatury przedmiotu w Polsce (autorem większości z nich jest Wiesław Babik). Samo pojęcie powstało w latach 70. XX w. Niezbędna jest zdaniem autora redefinicja pojęcia ekologii informacji uwzględniająca syntezę dotychczasowej wiedzy na ten temat oraz wpływ zmieniających się technologii informacyjnych. „Istnieje pilna potrzeba określenia (samookreślenia się) przez ekologię informacji swojej specyfiki poznawania rzeczywistości stanowiącej o jej tożsamości i relacji do innych dyscyplin naukowych zajmujących się kategorią problemów badawczych” (s.11).

W drugiej części książki zawarto także rozważania i rozwiązania proponowane przez twórców ekologii informacji uznanych za jej klasyków, ponieważ zamiarem autora publikacji była próba krytycznego omówienia różnych koncepcji ekologii informacji oraz najważniejszych kierunków jej

rozwoju wraz z prezentacją własnych propozycji metodologicznych. W książce ekologia informacji została zawężona do informacji docierającej do indywidualnego użytkownika. Pominięto użytkowników korporacyjnych ze względu na istniejącą już na ten temat literaturę. Według W. Babika punkt wyjścia badań infoekologicznych powinien stanowić człowiek a nie informacja. Rozpatrzono również zależność ekologii informacji wobec nauki o informacji. Książka jest skierowana do wszystkich osób zainteresowanych ekologią informacji i dyskusją na jej temat.

Kompetencje cyfrowe nauczycieli przedmiotów ścisłych w gimnazjach i nowoczesne technologie w dydaktyce chemii. Pod red. Barbary Sosińskiej-Kalaty. Warszawa: Wydaw. SBP, 2015, ss. 179. ISBN 978–83–64203–40–4.

W publikacji zawarto wyniki badań dotyczących społecznych aspektów problemu badawczego podjętego w ramach projektu EduAR: *Opracowanie systemu komputerowego Rzeczywistości Rozszerzonej, przeznaczonego do zastosowania w oprogramowaniu dydaktycznym dedykowanym przedmiotom ścisłym*. Projekt EduAR współfinansowany był przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach pierwszego konkursu programu Innowacje Społeczne.

Niekorzystna dla polskiej gospodarki, a utrzymująca się od dłuższego czasu, tendencja w dysproporcji między liczbą absolwentów studiów na kierunkach humanistycznych oraz studiów na kierunkach ścisłych i przyrodniczych powoduje, że oczekiwania pracodawców są rozbieżne z wykształceniem wchodzącej na rynek pracy młodzieży.

Celem projektu EduAR było stworzenie nowoczesnych pomocy dydaktycznych, które pomogłyby w odwróceniu powyższej tendencji. Nowe pomoce dydaktyczne w postaci interaktywnych obiektów i scenariuszy multimedialnych miałyby przyczynić się do zmiany zainteresowań uczniów w gimnazjach.

W książce przedstawiono analizę światowego i krajowego piśmiennictwa poświęconego kompetencjom cyfrowym nauczycieli, omówiono technologię AR (*Augmented Reality*, pol. Rozszerzona Rzeczywistość) i sposoby jej wykorzystania, a także przedstawiono wyniki badań empirycznych przeprowadzonych w ramach projektu EduAR, dotyczących wykorzystania nowoczesnych technologii cyfrowych w polskich gimnazjach oraz efektywności nauczania z wykorzystaniem narzędzi opartych na technologii AR w porównaniu z tradycyjnymi metodami. Wyniki badań wskazują, z jednej strony, na dobre przygotowanie nauczycieli do wykorzystywania technologii AR w dydaktyce, z drugiej na przestarzałą szkolną infrastrukturę informatyczną jako istotną barierę w wykorzystaniu nowych technologii w dydaktyce. Badania porównawcze efektywności nauczania chemii przy wykorzystaniu narzędzi opartych na AR, multimedialnych pomocy dydaktycznych oraz tradycyjnych doświadczeń laboratoryjnych wykazały najwyższą efektywność tych ostatnich, jednak wykorzystanie narzędzi opartych na AR okazało się wyraźnie bardziej skuteczne w nauczaniu aniżeli wykorzystanie pomocy multimedialnych, powszechnie używanych w polskiej szkole.

Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym: badania, zasoby, użytkownicy. Pod red. Agnieszki Korycińskiej-Huras i Małgorzaty Janiak. Warszawa: Wydaw. SBP, 2014, ss. 463. Seria „Nauka, Dydaktyka, Praktyka”; nr 157. ISBN 978–83–64203–37–4

Monografia, w czterech częściach tematycznych, przedstawia stan prac badawczych i wdrożeniowych (na rok 2014), poświęconych różnym aspektom komunikacji naukowej w środowisku cyfrowym. Większość prac zrealizowano w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W części pierwszej, zatytułowanej *Teoria i kontekst prawny*, zaprezentowano dwa teksty. Jeden na temat komunikacji naukowej rozumianej jako proces organizacji wiedzy i informacji, zależny od

funkcji neurologicznych (Marek Nahotko). Drugi tekst omawia wybrane zagadnienia prawne otwartej nauki w świetle dokumentów Unii Europejskiej (Diana Pietruch-Reizes).

Część druga – *Zielona Droga OA. Zasoby obiektów cyfrowych* zawiera teksty na temat działalności wybranych archiwów i repozytoriów. Przedstawiono zagadnienia związane z tworzeniem archiwów jakościowych danych badawczych w Internecie (Sabina Cisek). Na podstawie analizy piśmiennictwa z lat 2005–2013 omówiono wyniki badań nad stanem rozwoju francuskich archiwów dziedzinowych i repozytoriów instytucjonalnych (Agnieszka Korycińska-Huras). Dokonano porównania zasobów biblioteki cyfrowej i zasobów repozytorium instytucjonalnego Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej i Repozytorium UJ (Krystyna Sanetra, Łukasz Mesek). Tematem pozostałych tekstów tej części były repozytoria uczelniane, repozytoria i biblioteki cyfrowe w sieci PIONIER (Remigiusz Sapa, Cezary Mazurek, Tomasz Parkoła, Maciej Stroński, Marcin Werla, Jan Węglarz).

Zasoby bibliograficzne – część trzecia – poświęcona została trzem przedsięwzięciom prowadzonym przez Bibliotekę Jagiellońską. Omówiono: 1) stan prac nad Bibliografią Publikacji Pracowników UJ (Leszek Szafranski), 2) rewitalizację Podstawowego Katalogu Alfabetycznego oraz 3) charakterystykę OPAC nowej generacji – Komputerowy Katalog Zbiorów UJ (oba teksty Krystyny Sanetry).

W części czwartej, zatytułowanej *Użytkownicy, źródła, narzędzia, systemy* na podstawie analizy piśmiennictwa anglojęzycznego (1996–2004) omówiona została tematyka badań poświęconych użytkownikom bibliotek cyfrowych (Małgorzata Janiak). Znalazły się tu również artykuły o modelach mentalnych bibliotek cyfrowych zrekonstruowanych na podstawie wizualizacji tych bibliotek opracowanych przez studentów IINiB UJ (Małgorzata Janiak, Monika Krakowska), wykorzystaniu różnych typów wizualizacji w nauce o informacji (Paulina Motylińska), ocenie źródeł internetowych z zakresu nauk biologicznych (Monika Krakowska), na przykładzie nauk weterynaryjnych kryteriom wyboru przez naukowców czasopism zapewniających największe dla indywidualnego awansu naukowego autora korzyści z umieszczonej w nich publikacji (Agnieszka Korycińska-Huras). Omówiono systemy eksperckie wspierające studentów i kandydatów na studia w podejmowaniu decyzji związanych z procesem edukacji w szkołach wyższych (Małgorzata Jaskowska, Magdalena Wójcik). Przedstawiono czynniki oceny biblioteki cyfrowej przez użytkowników, opierając się na intensywności korzystania z jej systemu informacyjno-wyszukiawczego (Miroslaw Górny, Jolanta Mazurek, John Catlow, Rafał Lewandowski).

Szeroki wachlarz zaprezentowanych w monografii tematów związanych z zasobami piśmiennymi w postaci cyfrowejz pewnością znajdzie szeroki krąg odbiorców.

Nadesłano: 1 listopada 2015.